O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

(2024-yil 17-18-may)

(2-qism)

JIZZAX-2024

“Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2024-yil 17-18-may. 461-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O‘ralov A.I.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dotsent Abdumalikov A.A., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), dots. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dotsent Alibayev S.X., p.f.f.d. (PhD) Halimov O‘.H., p.f.f.d.(PhD), dotsent Karshiyev A.A., f.f.f.d.(PhD), dotsent Sindorov L.K., t.f.f.d. (PhD), dotsent Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD), dotsent Mustafaqulov M.A., f.f.f.d. (PhD) Alibekov D.A.., f-m.f.f.d. (PhD) Sharipov X.F., ps.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Qayumov O.A., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

4. Schmid, R., & Petko, D. (2019). Does the use of educational technology in personalized learning environments correlate with self-reported digital skills and beliefs of secondary-school students? Computers & Education, 136, 75–86. Doi:10.1016/j.compedu.2019.03.006.

5. Moos, D. C., & Bonde, C. (2016). Flipping the classroom: Embedding self-regulated learning prompts in videos. Technology. Knowledge and Learning, 21(2), 225–242. Doi:10.1007/s10758-015-9269-1.

6. Scheiter, K., Schubert, C., Schüler, A., Schmidt, H., Zimmermann, G., Wassermann, B., Krebs, M.-C., & Eder, T. (2019). Adaptive multimedia: Using gaze-contingent instructional guidance to provide personalized processing support. Computers & Education, 139, 31–47. Doi:10.1016/j.compedu.2019.05.005.

7. Lee, D., Huh, Y., Lin, C. Y., & Reigeluth, C. M. (2018). Technology functions for personalized learning in learner-centered schools. Educational Technology Research and Development, 66(5), 1269–1302. Doi:10.1007/ s11423-018-9615-9.

8. Park, S., & Jun, H. (2017). Relationships between motivational strategies and cognitive learning in distance education courses. Distance Education, 38(3), 302–320. Doi:10.1080/01587919.2017.1369007.

9. Mousavinasab, E., Zarifsanaiey, N., & Niakan Kalhori, R.,, S., Rakhshan, M., Keikha, L., & Ghazi Saeedi, M. (2018). Intelligent tutoring systems: A systematic review of characteristics, applications, and evaluation methods. Interactive Learning Environments, 29(1), 142–163. Doi:10.1080/10494820.2018.1558257.

MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARNING KASBIY TAYYORGARLIGIGA INNOVATSION YONDASHUVNI JORIY ETISH

Sulaymanova Maxbuba Alimjonovna
NamDU tayanch doktoranti
mahbubasulaymonova79@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligiga innovatsion yondashuvni joriy etish jarayonini ko'rib chiqadi. Innovatsion yondashuv pedagoglarning kasbiy mahoratini samarali rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy o‘qitish uslublari va texnologiyalaridan foydalanishni nazarda tutadi. Maqolada faol va interaktiv ta’lim, muammoli ta’lim, raqamli ta’lim resurslaridan foydalanish va boshqalar kabi innovatsion ta’limning asosiy tamoyillari va usullari muhokama qilinadi. Tadqiqotda ta'lim jarayoni sifatini oshirish va bolalarning optimal rivojlanishini ta'minlash maqsadida maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglarini kasbiy tayyorlashda innovatsion usullarni muvaffaqiyatli joriy etish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, innovatsiya, mahorat, kasbiy tayyorgarlik, motivatsiya, ta’lim tehnologiyalari, metod.

Kirish. Ta’lim texnologiyalari va metodlari muttasil rivojlanib borayotgan bugungi kunda maktabgachata’lim tashkiloti tarbiyachilarining kasbiy tayyorgarligiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish zaruriyatga aylanib bormoqda. Bu jarayon maktabgacha yoshdagi bolalarni o‘qitish va tarbiyalash sifatini oshirish, shuningdek, pedagoglarni zamonaviy ta’lim sharoitlarida samarali ishlashga tayyorlashga qaratilgan. Zamonaviy jamiyat maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari oldiga yangi vazifalar va talablarni qo'yadi. Zamonaviy sharoitda bolalar bilan muvaffaqiyatli ishlash nafaqat yuqori professionallikni, balki o'qitish va ta'limga moslashuvchan moslashuvchan yondashuvlarni ham talab qiladi.[1] Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligiga innovatsion yondashuvni joriy etish bolalarning sifatli ta’lim olishi va rivojlanishini ta’minlash zaruriyatiga aylanib bormoqda.

Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish bir qator afzalliklarga ega:

Ahamiyatlilik: Innovatsion yondashuvlar tarbiyachilarga maktabgacha ta’lim sohasidagi so‘nggi tendensiya va ishlanmalardan xabardor bo‘lish imkonini beradi. Bu ularga zamonaviy talabalar va ularning ota-onalarining o'zgaruvchan ehtiyojlari va umidlariga moslashishga yordam beradi.

Samaralilik: Innovatsion usullar va texnologiyalar maktabgacha ta’lim muassasalarida o‘qitish va tarbiyalash sifatini oshirish imkonini beradi. Ular bilimlarni yanada chuqurroq va samaraliroq o'zlashtirishga, bolalarda ijodiy fikrlash va mustaqil faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.[2]

Motivatsiya: Ta’limda innovatsion yondashuvlardan foydalanish o‘qituvchilarning kasbiy o‘sish va o‘z-o‘zini rivojlantirish motivatsiyasini oshirishi mumkin. Bu o'rganish va kasbiy o'sish uchun rag'batlantiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratishga yordam beradi.

Innovatsion yondashuvlarga ham bir qator misollarni keltirib o’tish mumkin. Masalan:

Raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish: Interfaol doskalar, planshetlar, mobil ilovalar va boshqa raqamli texnologiyalardan foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun qiziqarli va qiziqarli darslar yaratish imkonini beradi. Bu ularning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishga va ularni raqamli asrga tayyorlashga yordam beradi. Innovatsion yondashuv o‘qitish va ta’lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni o‘z ichiga oladi. Bu interfaol doskalar, multimedia materiallari, o'quv dasturlari va boshqa innovatsion vositalardan foydalanishni ham o'z ichiga olishi mumkin.

San'at va ijod integratsiyasi: san’at markazida rasm, haykaltaroshlik, musiqa, syujetli-rolli va sahnalashtirish markazida raqs va drama kabi badiiy va ijodiy usullardan foydalanish bolalarga o'z fikr va his-tuyg'ularini ifoda etish, tasavvur va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Innovatsion yondashuv tanqidiy fikrlash, mustaqillik va muammolarni ijodiy hal etishni rivojlantirishga yordam beradi. Tarbiyachilar bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratishni o'rganadilar va ularning ta'lim jarayonida faol ishtirokini rag'batlantiradilar. [3]

Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarining kasbiy tayyorgarligiga innovatsion yondashuvni joriy etish bolalarning ta'lim sifatini oshirish va rivojlantirish yo'lidagi muhim qadamdir. Tadqiqotlar va amaliy tajribalarni tahlil qilish asosida bir nechta asosiy xulosalar chiqarish mumkin.

Birinchidan, innovatsion yondashuv bolalarni yanada samarali o'rganish va rivojlantirishga yordam beradigan zamonaviy ta'lim texnologiyalari va usullarini faol joriy etish imkonini beradi. Raqamli o‘quv platformalari, interaktiv o‘quv materiallari, mobil ilovalar va boshqa innovatsion vositalardan foydalanish qiziqarli va samarali o‘quv muhitini yaratishi mumkin.

Ikkinchidan, innovatsion yondashuv tarbiyachilarning kasbiy malakasini oshirishga yordam beradi. Tarbiyachilar o‘z bilim va ko‘nikmalarini kengaytirish, yangi usul va texnologiyalarni qo‘llash, o‘z amaliyotini muntazam takomillashtirish imkoniyatiga ega. Bu ta’lim sifatini oshirish va bolalarning bilim olish natijalarini yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Uchinchidan, innovatsion yondashuv tarbiyachilarning kasbiy jamoasini rivojlantirishga yordam beradi. Onlayn ta'lim hamjamiyatlarini yaratish, qo'shma professional tadbirlarni o'tkazish va tarbiyachilar o'rtasida tajriba almashish kasbiy tajribani boyitish va kasbiy o'z-o'zini aks ettirishni rivojlantirishga yordam beradi.

Va nihoyat, maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligiga innovatsion yondashuvni joriy etish pedagoglarning o'zlari va bolalarning rivojlanishi uchun rag'batlantiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratishga yordam beradi. Bu tarbiyachilarning ishtiyoqini oshirishga, ta'lim natijalarini yaxshilashga va bolalar rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishga yordam beradi.[4]

Xulosa. Shunday qilib, maktabgacha ta’lim tashklotlari tarbiyachilarining kasbiy tayyorgarligiga innovatsion yondashuvni joriy etish ta’lim sifatini oshirish va bolalar rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu zamonaviy dunyo talablariga javob beradigan va uning barcha ishtirokchilari uchun muvaffaqiyatli kelajakni ta'minlaydigan zamonaviy, moslashuvchan va innovatsion ta'lim tizimini yaratishga yordam beradi. Maktabgacha talim tashkiloti tarbiyachilarning kasbiy mahoratini rivojlantirishning mavjud usullarini tahlil qilish bizga pedagoglarning kasbiy o'sishi va rivojlanishini qo'llab-quvvatlashning samarali strategiyalari va yondashuvlarini aniqlash imkonini beradi. Rasmiy ta'lim, amaliy seminarlar, o'z-o'zini rivojlantirish, aks ettirish amaliyoti va innovatsion texnologiyalardan foydalanish kombinatsiyasi orqali o'qituvchilar yanada malakali va samarali bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Таратухина М. С. Развитие потенциальной готовности руководителей дошкольного образования к инновационной деятельности в процессе их профессиональной подготовки : дис. – Великий Новгород : [Новгор. гос. ун-т им. Ярослава Мудрого], 2004.

2. Каширина Н. В., Корепанова Е. В., Щугорева Н. В. Внедрение инновационных педагогических технологий в практику образовательной деятельности //Наука и образование. – 2020. – Т. 3. – №. 4.

3. Горбунова Н. В. Инновационные технологии подготовки будущих специалистов в сфере дошкольного образования //Проблемы современного педагогического образования. – 2018. – №. 59-1. – С. 131-134.
4. Сухарев Л. А., Маслова С. В., Наумова Т. А. Использование инновационных образовательных технологий в профессиональной подготовке педагогических кадров //Гуманитарные науки и образование. – 2012. – №. 2. – С. 18а-23.

BOSHLANG‘ICH SINF MATEMATIKA DARSLARIDA TAQQOSLASH METODLARIDAN FOYDALANISH

p.f.f.d. G‘ofurova Mahfuza
Farg‘ona davlat universiteti
mahfuza.gafurova73@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqolada boshlang’ich sinf o’quvchilarining matematik savodxonligini oshirishda fikrlashning ahamiyati, turli masala va topshiriqlarni yechim yo’llarini aniqlash, taqqoslash metodlaridan foydalanish, to’g‘ri qaror qabul qila olish ko’nikmalarini shakllantirish haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: matematik savodxonlik, fikrlash, mantiqiy fikrlash, mulohaza yuritish, ko’nikmalar, kuzatish, tajriba, o’lchashlar, analiz (tahlil) va sintez muammoli vaziyat, sonning tarkibi.

Matematika fani mavjud moddiy dunyodagi narsalarning fazoviy formalari va ular orasidagi miqdoriy munosabatlarni o’rganish jarayonida “ilmiy izlanish” metodlaridan foydalanadi. Ularni tarkibiga analiz va sintez usullari ham kiradi.

Boshlang’ich sinflarda matematika fanini o’qitishda analiz va sintez metodlari turli xil shakllarda namoyon bo’ladi. Masalan, masalalar yechish usuli, matematik tushunchalar, xossalarini o’rganish usuli va tadqiqot usullarini ko’rsatish mumkin.

Analiz va sintez bir-biridan ajralmas bo’lib,ular bir-birini to’ldiradi va yagona analitik-sintetik usulni tashkil etadi. Masalan, analiz yordamida masala bir nechta oddiy masalalarga ajratiladi, so’ngra sintez yordamida bu oddiy masalalar yechimlari birlashtiriladi .

O’quvchilarda kichik tadqiqotchilik ko’nikmalarini shakllantirishda kuzatish, tajriba, o’lchashlar, analiz (tahlil) va sintez, induksiya va deduksiya, taqqoslash va analogiya kabi ilmiy izlanish metodlaridan o’rnida foydalanish talab etiladi. O’quvchilarda bilim va ko’nikmalarni shunchaki shakllantirib qolmasdan, ularni hayotiy vaziyatlarda qo’llay olish kompetensiyalarini ham tarkib. Taqqoslash usuli qaralayotgan sonlar, arifmetik misollar, masalaning o’xshash va farqli alomatlarini ajratishdan iborat.

Taqqoslash-o’rganilayotgan obyektning o’xshashlik va farqlarini fikran ajratishdan iborat. Taqqoslash tadqiqot usuli sifatida obektlarga matematik xossalarini o’rganish uchungina emas, balki bu xossalarni o’rgatishda ham foydalanailadi.